

XVI. YÜZYILDA ANTAKYA NAHIYESİ (1526-1584)

Yrd. Doç. Dr. Ahmet GÜNDÜZ

Mustafa Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Erdiñç GÜLCÜ

Kilis 7 Aralık Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özet

Bu çalışmada, Tapu-Tahrir Defterlerindeki kayıtlardan yararlanılarak, Antakya Nahiyesi'nin 1526-1584 yılları arasındaki sosyo-ekonomik yapısı üzerinde durulmuştur.

Antakya nahiyesinin merkezi, Antakya şehri olup, XVI. yüzyılda 21 ile 24 arasında değişen mahalleleri vardır. Bu mahallelerde yaşayan tahmini nüfusu 6500 kişi ile 7800 kişi arasında değişmektedir.

Nahiye olarak ise 1526-1584 sürecinde 28 ile 44 arasında değişen köyü ve 82 ile 103 arasında değişen mezarası bulunmaktadır. Köylerin toplam tahmini nüfusu 3600 kişi ile 7600 kişi arasında değişmektedir. Çalışmada, Antakya şehrinin fiziki yapısı, mahalleleri, nüfusu ele alınmıştır. Ayrıca, nahiyenin köy ve mezarları, nahiye nüfusu, iktisadî durumu, zirai alanları, hububat üretimi, vergiler ve bazı zirai ürünlerin satış fiyatları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Antakya, Nahiye, Vakıf, Tapu-Tahrir, Nüfus, Mahalle.

ANTIOCH SUB-DISTRICT IN XVI. CENTURY (1526-1584)

Abstract

At this study, between 1526 and 1584 social-economic structure of Antioch sub-district was written using by record book of title deed essay.

Centre of Antioch sub-district connected Antioch and had 24 districts in XVI. century. Approximately between 6500 and 7800 people had lived at these districts. As Antioch sub-district in XVI century had 44 villages and 103 arable fields where lived 7600 people. At this study, architectural, districts, population, economic, agricultural fields, taxes of Antioch sub-district had been explained.

Key Words: Antioch, Demos, Foundation, Tapu-Tahrir, Population, Quarter.

GİRİŞ

Asi nehri kıyısında, denizden 440 m. yüksekliğindeki Habîbüneccâr Dağı'nın eteklerinde yer alan Antakya'nın kuruluş tarihi M.Ö. 300'lü yıllara dayanmaktadır. Antakya ve çevresi tarihi süreç içerisinde pek çok milletin ve kültürün barındığı önemli merkezlerden biri olmuştur. Nitekim Seleukoslar, Romalılar, Bizanslılar, Sâsânîler, Tolunoğulları, İhşidler, Hamdanoğulları, Selçuklular, Haçlılar ve Memluklar değişik dönemlerde bölgeyi idare etmiştir. Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sırasında 1516 yılında Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir.

Antakya, Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra 1522 tarihine kadar müstakil bir sancak olarak idare edilmiştir. 1522'de Şam Beylerbeyliğine, 1523'ten sonra ise Haleb Sancağına bağlanmıştır. Bu süreçte altı nahiyeden oluşan (Antakya, Altınözü, Kuseyr, Şugur, Cebel-i Akra, Süveyde) bir kaza merkezidir.

Bilindiği gibi, klasik Osmanlı idârî anlayışına göre ülke eyalet ve sancak olarak askerî-idârî ünitelere ayrılmıştır. Bu idârî üniteler de adlî teşkilât bakımından “kaza” denilen birçok hukukî-idârî birimlere ayrılmıştır. Böylece kaza, sancak beyinden tamamen bağımsız sayılmış ve doğrudan merkeze (*Divân-ı Hümayûn*) bağlanmıştır. Dolayısıyla, *eyalet-sancak* şeklindeki askerî teşkilattan ayrı olarak tamamıyla sivil karakterli bir de *kaza* idaresi mevcuttur.

Kaza, ticarî ve kültürel üstünlüğü ile çevrenin merkezi olmuş bir kasaba veya şehir ile böyle bir topluluk merkezini çevrelemiş köylerin teşkil ettiği idarî bir birliktir. Dolayısıyla kazaların doğuşu; coğrafi, ekonomik, sosyal ve kültürel şartların belirlediği tarihi bir seyir içerisinde meydana gelmektedir. Kaza merkezi olan şehirlerin büyük çoğunluğu, Osmanlı öncesi dönemlerde de yer aldıkları bölgenin siyasî, ekonomik ve kültürel bakımdan merkezi durumunda olan yerlerdir (Ünal, 1989: 50-51). Bununla beraber belli bir merkezi olmayan, sadece köylerden müteşekkil yahut bir yörük topluluğunun bulunduğu bölgeler de eğer müstakil kadı tayini yapılmışsa, *kaza* diye nitelendirilmiştir. Özellikle bu sonuncu tipteki kazalarda belli bir merkez bulunmadığından kadılar gezici durumda görev yaparlardı.

Bu çalışmada, ağırlıklı olarak beş tahrir defterindeki bilgilere dayanarak Antakya kazasının bir nahiyesi olan Antakya'nın 1526-1584 yılları arasında sosyo-ekonomik durumu incelenmiştir. Kaynaklarımız Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 1040, 397, 454, 493 ve 610 no'lu Haleb Tahrir Defterleri'dir.

XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584)

1040 no'lu ve 1526 tarihli tapu-tahrir defteri toplam 1058 sayfadan ibaret olup, 74-a / 107-a arası Antakya ile ilgili sayım bilgilerini muhtevindir. 397 no'lu ve 1536 tarihli tahrir defterinin sayfa sayısı 830'dur. Antakya ile ilgili kayıtlar 310-343 sayfaları arasındadır. 1550 tarihli ve 454 no'lu defterimiz ise 866 sayfa olup, Antakya kayıtları 555-592 sayfaları arasındadır. 493 no'lu ve 1570 tarihli tahrir defteri 1020 sayfa olup, Antakya ile ilgili kayıtlar 620-660. sayfalar arasındadır. Nihayet, 610 no'lu tahrir defterimiz 1584 tarihli olup, Antakya kayıtları 616. sayfadan başlayıp 659. sayfada bitmektedir.

ANTAKYA NAHİYESİ

Osmanlı idarî yapısında nahije, kimi zaman bir yönetim birimini ve bölgesini kimi zaman da coğrafi bakımdan bir çevreyi ifade etmekteydi. XV. yüzyıldan itibaren ise sancakların alt bölümünü ifade eden bir mana kazanarak (Şahin, 2006: 306), bir sancağa bağlı bulunan köylerin idarî ve coğrafi sınırlarla muayyen bölgelere ayrılması sonucu oluşturulan *en küçük idarî birim* manasında kullanılmıştır (Gökbilgin,1993: 37).

Nahiyeler, coğrafi bütünlük gösteren bölgeler olduğu için farklı sayıda köy ve mezraları bulunmakta, sınırlarının genişliği de köy ve mezra sayısına göre değişmektedir (Şahin: 306). Her nahiyenin özel bir adı olup, büyük bir kısmı ana yerleşim yerinin ismini almaktadır. Bazı nahiyeler ise asıl merkezin adını değil, coğrafi konumunu ve ekonomik özelliğini yansıtan adlar taşımaktadır (Şahin:306).

Nahiyelerin merkezi "*nefs*" (kasaba) olarak adlandırılmaktadır. Ancak, bazı nahiyelerin muayyen bir merkezi olmayıp, belirli bir coğrafi bölgeyi ifade etmektedir. Nahiyeler oluşturulurken, coğrafi bir bütünlük arz eden köylerden oluşmasına dikkat ediliyordu (Şahin:306). Antakya nahiyesinin merkezi (*nefs*) Antakya şehridir. Doğu ve güneydoğusunda Altınözü, kuzeydoğusunda 'Amik, güneyinde Kuseyr, Cebel-i Akra ve Süveyde nahiyeleri, kuzeyinde Bakraz nahiyesi, batısında ise Üzeyr Sancağı yer almaktadır (Çakar, 2003: 51).

1526-1584 tarihlerinde Antakya nahiyesi farklı sayıda köy ve mezradan oluşmaktadır. Nitekim 1526'da 27 köy, 82 mezra; 1536'da 28 köy, 103 mezra; 1550'de 34 köy, 90 mezra; 1570'de 40 köy, 89 mezra ve 1584'te 44 köy ile 82 mezrası bulunmaktadır¹. Görüldüğü üzere 1536 tarihinden sonraki süreçte köylerin sayısının artmasına paralel olarak mezra sayısında

¹ BOA, TD, No:1040, s. 85-a/107-a; BOA, TD, No:397, s. 322-342; BOA, TD, No:454, s. 567-592; BOA, TD, No:493, s. 633-659; BOA, TD, No:610, s. 630-658.

azalma olmuştur. Bazı mezralara nüfusun yerleşmesi sonucu köy statüsü kazanması, köy sayısının artmasına ve mezra sayısının azalmasına yol açmıştır.

ANTAKYA ŞEHİRİ

Çevrelerine daima merkezi bir hâkimiyet sağlayan şehirler, hem kendi nüfuslarına hem de çevrede bulunan yerleşmelere hizmet vermektedir. Zira nüfus bölgeleri dâhilindeki çeşitli faaliyet ve hizmetleri kendinde toplayarak ekonomik, sosyal ve idari bakımdan bütünlük oluşturan bir bölgenin merkezinde bulunmaktadır (Bayartan, 2005: 94).

Şehir yerleşmelerinde *mahalle* olarak anılan alt birimlerin her biri, şehrin bir parçasını ve en küçük idari birimini oluşturmaktadır. Mahalle; birbirini tanıyan, bir dereceye kadar birbirlerinin davranışlarından sorumlu, sosyal dayanışma içinde olan üyelerinin ortak bir mabette ibadet ettikleri şehir kesimidir. Mahalle halkı birbirini tanır, birbirine güvenir ve kefil olurdu. Bu sayede şehirde sıkı bir toplumsal güvenlik ve birlik sağlanmıştır. Osmanlı şehri mahalleler üzerine bina edilmiş ve en alt düzeydeki temel toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında mahalleye ve mahallelilere sorumluluklar yüklenmiştir.

Antakya şehri, coğrafi konumu itibarıyla ve tarihî süreçteki yeri ve önemi ile daima çevresinin merkezi olmuş ve diğer Osmanlı şehirlerinde olduğu gibi, mahalleler şeklinde örgütlenmiştir. XVI. yüzyılda Antakya şehrinin mahalle sayısı 21 ile 24 arasında değişmektedir. 1526 tarihinde 21 olan mahalle sayısı, 1536-1570 döneminde 22 ve 1584 tarihinde 24'e çıkmıştır.

XVI. yüzyılda Antakya şehri; *Mukbil, Şenbek, Camii Kebir, İmran Oğlu, Saha, Keşkek, Dörtayak, Maslaba, Süveyka, Meydân, Harami Bekir, Şeyh Kasım Camii, Sofular, Mescid-i Şeyh Hamza, Kanavât, Şirince Pınar, Paşa, Sarı Mahmud, Cullahan, Kastel, Gülbek, Ma'beliye, Mahsen, Zeytunoğlu, Tabi-i Cullahan ve Debbûs* mahallelerinden oluşmaktadır. Bu mahallelerden Debbûs (Dörtayak), Ma'beliye (Hallâbünnemle), Mahsen, Zeytunoğlu ve Tabi-i Cullahan mahalleleri Osmanlı döneminde sonra kurulmuştur.

1526 yılında mevcut olan *Maslaba* Mahallesi'ne diğer tarihlerde rastlanmamaktadır. Bu muhtemelen isim değişikliğinden kaynaklanmıştır. Nitekim 1536 tarihinde iki yeni mahallenin (*Ma'beliye* ve *Mahsen*) kurulduğunu görmekteyiz. *Maslaba* Mahallesi isim değiştirip bunlardan birinin adını almış olmalıdır.

Bu arada tahrir defterlerindeki kayıtlardan dikkatimizi çeken hususlardan biri de *Harami Bekir* Mahallesi'nin 1570 tarihinden sonraki kayıtlarda gözükmemesidir. Yine dikkat çeken bir diğer husus, 1550 tarihinde 38 hâneyi barındıran *Dörtayak (Debbûs)* Mahallesi'nin 1570 tarihinde hâne sayısının 114'e yükselmiş olmasıdır. Bu durum, *Harami Bekir* Mahallesi'nin *Dörtayak* Mahallesi'ne dâhil edilmiş olabileceğini akla getirmektedir. *Dörtayak* Mahallesi ise 1584 tarihinden itibaren *Dörtayak* ve *Debbûs* olmak üzere iki ayrı müstakil mahalleye ayrılmıştır.

Dikkat çeken bir husus da Antakya şehrindeki mahallelerin birçoğunun ikinci bir adla anılmaları veya bazı mahallelerin başka bir mahalleye tâbi olmasıdır.

Tablo 1: Bazı Mahallelerin Farklı İsimleri ve Bağlı Oldukları Mahalleler

No	Mahalle Adı	Varsa Diğer Adı	Bağlı Olduğu Mahalle
1	Camii Kebir	-	Şenbek
2	Dörtayak	Debbûs / İbn-i Debbûs	-
3	Gülbek	İbn-i Seb'	-
4	Harami Bekir	İbn-i Harami Bekir	-
5	İmran Oğlu	İmran / İbn-i İmran	Şenbek
6	Keşkek	Keşkek Oğlu / Habibü'n-Neccar	-
7	Ma'beliye	Hallabü'n-Nemle	-
8	Mahsen	-	Kastel
9	Mescid-i Şeyh Hamza	Şeyh Hamza / Bıçakçı / Bıçakçılar	Sofular
10	Meydân	-	Ma'beliye
11	Mukbil Oğlu	-	Kastel
12	Paşa	Paşaoğlu	Kastel
13	Saha	-	Şenbek
14	Sarı Mahmud	-	Kastel
15	Sofular	Şeyh Ali Halveti/ Şeyh Ali Sofular	-
16	Süveyka	İbn-i Hummare / Şerife-i Hummare	Dörtayak
17	Şenbek	Şenbek Oğlu/İbn-i Şenbek	-
18	Şeyh Kasım Camii	Sofiyan-ı Erdebil	-
19	Şirince Pınar	-	Kastel

Tabloda da görüldüğü üzere, 12 mahallenin ikinci bir ismi mevcuttur. Ayrıca *Kastel* Mahallesi'ne 5, *Şenbek* Mahallesi'ne 3, *Dörtayak*, *Ma'beliye* Sofular mahallelerine ise birer mahalle bağlıdır.

Şehrin Nüfusu

Osmanlı dönemine gelinceye kadarki süreçte çok kalabalık bir nüfusun yaşadığı Antakya şehrinin nüfusu, işgaller sonucu yaşanan katliamlar, Haçlı savaşları sürecindeki yıkımlar, Memlûk Sultanı Baybars'ın tahribatı, yangın, veba salgınları ve sık sık görülen şiddetli depremlerin vermiş olduğu ağır tahribatlar neticesinde son derece azalmıştır. Nitekim Osmanlı Devleti döneminde tahrir defterlerindeki kayıtlar da bu durumu açıkça göstermektedir.

Tahmini nüfusun tespiti hâne, mücerred ve bennâk sayılarına göre yapılmıştır. Vergi nüfusundan olan *hâne* deyimini evli olanları, *mücerred* deyimini bekâr olanları ve *bennâk* deyimini ise elinde yarım çiftlikten daha az toprak bulunan evlileri göstermektedir. Tespit edilen evli vergi mükellefleri 6 katsayısı ile çarpılıp, bunlara bekâr nüfusu ilave ederek nahiyenin tahmini nüfusu elde edilmiştir. Hâne deyiminin kaç kişiyi ifade ettiği hususunda muhtelif görüşler bulunmakla beraber, genel temayül 5 kişi olarak alınması yönündedir. Ancak, son dönemlerde muhtelif Osmanlı şehirlerinin aile yapısı ile demografik durumları hakkında yapılan bazı araştırmalar sonucu farklı rakamlar tespit edilmiştir. Bu araştırmalardan çıkan sonuçlara göre bir hâne fertleri Antakya'da 6 kişiden meydana gelmektedir (Özdemir, 1994: 135-177).

Buna göre şehirde 1526'da 1002 hâne ve 131 mücerred (bekâr); 1536 tarihinde 1165 hâne, 255 bekâr, 30 imam, 1 şehir kethüdası, 2 pir-i fani; 1550 yılında 1056 hâne, 393 bekâr ve 24 imam; 1570 tarihinde 1047 hâne, 384 bekâr, 23 imam ve 1584 tarihinde ise 1008 hâne, 539 bekâr ve 28 imam mevcuttur².

Bu veriler nüfusa çevrilirken imamlar da hâne olarak kabul edilip 6 katsayısı ile çarpılarak, çıkan rakama bekârlar ilave edilmiştir. Bu hesaplama ile elde edilen tahminî nüfus; 1526'da 6.143; 1536'da 7.443; 1550'de 6.896; 1570'te 6.666 ve 1584 tarihinde 6.755 kişiden ibarettir. Elde edilen bu rakamlara her yıl için ortalama olarak 350 kişilik vergiden muaf olan askerî zümreler ve ehli mürtezika sınıfı eklendiğinde Antakya şehrinin tahmini nüfusu; 1526 yılında 6.493; 1536'da 7.793; 1550'de 7.246; 1570'te 7.016 ve 1584 tarihinde de 7.105 kişi çıkmaktadır.

Tahrir defterlerindeki kayıtlara nazaran, XVI. yüzyılın ikinci yarısına kadar Antakya şehrinde gayrimüslim nüfus bulunmamaktadır. Ancak yüzyılın ortalarına doğru, Halep ve diğer bazı bölgelerden gelen gayrimüslim nüfusun Antakya şehrine yerleştiği görülmektedir³.

² BOA, TD, No:1040, s. 74-a/81-b; BOA, TD, No:397, s. 310-319; BOA, TD, No:454, s. 555-564; BOA, TD, No:493, s. 620-631; BOA, TD, No:610, s. 616-628.

³ "Nefs-i Antakiye'de defter-i cedid-i hâkanide mukayyed Yahudi ve Nasari olmayub, amma Haleb'den ve bazı aher yerlerden gelüb, mütemekkin olub, kendüler için eyledikleri hamrdan 'adet ve kanun üzre

Tabloda da görüldüğü üzere XVI. yüzyılda Antakya şehrinin en büyük mahallesi *Keşkek*'tir. Her beş tahrirde de en fazla nüfusu barındırmaktadır. 1526 yılında *Keşkek* mahallesinden sonra en fazla nüfusu olan mahalle *Cullahan* iken, 1536-1584 döneminde ise *Kanavât* mahallesi nüfus yoğunluğu bakımından ikinci sırayı almıştır.

1526-1584 sürecinde en az nüfus barındıran mahalleler ise *Mescid-i Şeyh Hamza* ve *Sarı Mahmud* mahalleleridir.

Ticarî Mekânlar (Çarşı ve Pazarlar)

Bedestenler, hanlar, dükkânlar ve pazar yerleri Osmanlı şehirlerindeki ticarî mekânlardır (Tankut, 1973: 776). Doğu-batı ticaret yolundaki güzergâhta bulunması, Antakya ticaretinin canlılığını arttırmış, bunun tabii bir sonucu olarak, Antakya şehrinde birçok ticarî mekânlar tesis edilmiştir.

Tahrir defterlerindeki kayıtlara nazaran 1526-1584 tarihleri arasındaki ticarî mekânlar ve bunların sayıları tablo-3'te verildiği gibidir.

Tablo 3: *Antakya Şehrindeki Ticarî Mekânlar ve Sayıları (1526-1584)*⁵

No	Ticari Mekânın Adı	Adedi				
		1526	1536	1550	1570	1584
1	Bedesten (103 dükkânlı)	-	-	-	1	1
2	Han (50 odalı, 2 dükkânlı)	-	-	-	1	1
3	Boyahane	1	1	1	1	1
4	Debbağhâne	1	1	1	1	1
5	Başhâne	1	1	1	1	1
6	Kapan	1	1	1	1	1
7	Hamam	2	-	-	1	1
8	Değirmen	5	6	7	7	6
9	Meyhâne	1	1	-	-	-
10	İpek Dolabı	-	-	1	1	1
	Toplam	12	11	12	15	14

Şüphesiz bu rakamlar, Antakya şehrinde mevcut ticari mekânların tamamını yansıtmayıp, mukataa kayıtları arasında geçen sayılardır. Tahrir defterlerinden öğrenildiği kadarıyla Antakya şehrinde dört adet de pazar mevcuttur⁶.

⁵ BOA, TD, No:1040, s. 81-b/82-b; BOA, TD, No:397, s. 320-321; BOA, TD, No:454, s. 565-567; BOA, TD, No:493, s. 632-633; BOA, TD, No:610, s. 628-629.

⁶ BOA, TD, No:1040, s. 81-b; BOA, TD, No:397, s. 320; BOA, TD, No:454, s. 565; BOA, TD, No:493, s. 632; BOA, TD, No:610, s. 628.

Şehirdeki Görevliler

Osmanlı şehirlerinde sosyal ve iktisadi hayatın güven altına alınıp, canlılığın sağlanması için birtakım tedbirler alınmıştır. Bu tedbirler çoğunlukla güvenliğin sağlanması ile üretici ve tüketicinin korunması şeklinde ortaya çıkmış, verilen hizmetlere karşılık olarak da bazı vergiler alınmıştır. Antakya şehirinde verilen hizmetler ve görevlileri aşağıda verilmiştir.

Şehir Kethüdası

Şehirlerde yaşayan halkın, merkezî ve yerel idare ile olan ilişkilerini düzenleyen ve devlete karşı halkı temsil etmek üzere, her mahallenin başında bir kethüda bulunmaktaydı. Mahalle kethüdalarının başında da “şehir kethüdası” (şehir emini) bulunmaktadır. Şehir kethüdası, fonksiyonu ve görevi itibarıyla günümüz belediye başkanlarına benzetilebilir. Her ne kadar kadı, görev yaptığı kazanın belediye meclisi başkanı konumunda olsa da pratikte şehrin işlerinin çoğunu *Şehir Kethüdası* yapmaktadır (Ünal, 1989: 49). Bunlar genellikle buldukları bölgenin ileri gelenleri arasında ve halkın ittifakı ile seçilmektedir. Seçilen kişi, sancakbeyi tarafından merkeze arz edilir ve verilen *berât-ı hümmâyün* ile atama işlemi tamamlanırdı.

Şehir kethüdasının, şehre gelen mübaşir, ulak vs. gibi resmî görevlilere hizmet etmek, barınma ve beslenme problemlerini çözmek, şehirden başka bir şehre giden üst seviyedeki yöneticilerin yol boyunca ihtiyaçlarını karşılamak, sefere çıkan askerî birliklerin ihtiyacı olan zahireyi temin etmek gibi idarî görevlerinden başka, vergilerin tevzî ve taksimi, mahallelerde kimin ne kadar vergi vereceği ve kimin muaf olduğunun tespit edilmesi gibi malî görevleri de vardır (Özdemir, 1986: 158-159).

Tahrir defterlerindeki kayıtlardan ayrıntılı olmasa da Antakya şehirindeki bazı *şehir kethüdaları* ile *mahalle kethüdalarının* isimleri tespit edilebilmektedir. Mesela, 1526 tarihinde Antakya şehir kethüdası *Şenbek Mahallesi*'nde oturan *Ali veled-i Receb*'tir. Aynı tarihte bazı mahallelerin kethüdaları da şunlardır: *Cami-i Kebir Mahallesi Ahmed Gül*; *Dörtayak Mahallesi Yusuf veled-i Musa*; *Maslaba Mahallesi İbrahim veled-i Halef*; *Süveyka-i İbn-i Hümmare Mahallesi Ahmed veled-i Osman*; *Meydan Mahallesi Receb veled-i Umur*; *Harami Bekir Mahallesi Abdullatif veled-i Ebubekir* ve *Kanavat Mahallesi kethüdası Abdi veled-i Ahmed*'tir⁷.

Diğer tahrir defterlerinde şehir kethüdaları veya mahalle kethüdaları hakkında fazla kayıt bulunmamaktadır. Sadece 1536 tarihli defterde

⁷ BOA, TD, 1040, s. 74-a/77-b.

Antakya şehir kethüdasının *Meydan* Mahallesi'nde oturan *Hacı İbrahim* ve 1550 tarihli defterde de *Süveyka-i İbn-i Hümmare* Mahallesi'nin kethüdası olan *Ali*'nin isimlerini tespit edilmiştir⁸.

Subaşı

Şehirlerin güvenliğini sağlayan görevlilerdir. Beylerbeyleri veya sancakbeyleri kendi hüküm bölgelerindeki güvenliğini sağlamak amacıyla subaşı görevlendirmektedir. Subaşılar, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan XV. yüzyılın sonlarına kadar doğrudan merkezden atanır iken, XVI. yüzyılda ise beylerbeyi veya sancakbeyi tarafından atanan ve onlara bağlı birer görevli konumundadırlar (Ergenç, 1995: 69). Subaşılık sadece şehre has bir kurum olmayıp, sancağı dâhilindeki subaşılıklardan her birine kendi adamlarından birini atayan Sancakbeyi, en kalabalık yerleşim birimi olan şehir için de bir subaşı görevlendirmektedir (Ergenç, 1995: 69).

Subaşının başlıca iki görevi bulunmaktadır. Birincisi malî bir görev olup, *cürm ü cinayet, niyâbet* ve *arûsâne* vergilerinin toplanmasıdır: İkincisi ise kolluk görevidir. Merkezin emirlerinin ve kadı hükümlerinin uygulanmasını sağlamak, suç işlenmesini önlemek ve suçlunun cezalandırılması için yakalanmasını sağlamak bu kolluk görevleri arasında yer almaktadır (Ergenç, 1995: 70).

XVI. yüzyılda Antakya'da görev yapan sadece iki subaşının ismi tespit edilmiştir. Bunlardan birisi 1550 tarihinde *Şenbek* Mahallesi'nde oturan *Süleyman*, diğeri ise 1570'te *Dörtayak* Mahallesi'nde oturan *Ahmed* adlı subaşılardır⁹.

Muhtesib

Osmanlı şehirlerinde çarşı ve pazarlardaki alışveriş ve fiyatların kontrol işine ihtisab, bu vazifeyi yerine getiren görevliye de muhtesib denilmektedir. Muhtesib, narhlara bakmak, ölçü ve tartı aletlerini kontrol etmek, ölçü ve tartıları düzgün kullanmayan ve alışverişlerde hile yapanları cezalandırmakla vazifelidir (Pakalın, 1983:572; Kazıcı, 1987). Muhtesiblik görevi, iltizam yoluyla bir âmil'e verilmekte veya bu iş için bir emîn görevlendirilmektedir. Her iki durumda da kadıya bağlı olarak görev yapan muhtesib, her sene defterde kayıtlı olan muayyen bir meblağı iltizam bedeli olarak devlete ödemek zorundaydı. Devletin bu yolla elde ettiği gelirler ise ihtisab mukataası olarak adlandırılmaktadır (Ünal: 146).

⁸ BOA, TD, 397, s. 312; BOA, TD, 454, s. 561.

⁹ BOA, TD, 454, s. 557; BOA, TD, 493, s. 626, 652.

XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584)

Antakya, ihtisab gelirleri tahrir defterlerinde “*mahsul-i ihtisâb-ı nefis-i Antakiye*” başlığı altında verilmiş olup, 1526 tarihinde 4316 akça; 1536’da 2000 akça; 1550’de 5000 akça ve 1570-1584 yıllarında 8000 akçadan ibarettir (tablo-4).

Asesler

Şehirlerin asayişini kadılar ve subaşılar sağlamaktadır. Subaşılar kadıların emrinde bulunurken, kendi emirlerinde de asesbaşı, ases kethüdası ve ases denilen bir yürütücü güç bulunmaktadır (Akdağ, 1979: 91).

Asesler, akşamları bekledikleri her dükkân başına muayyen miktarda akça aldıkları gibi, yakaladıkları suçlulardan subaşılardan aldıkları cerimelerden de öşür almaktadırlar. Bu husus kanunnamelerde şöyle açıklanmıştır: “*Şol dükkân ki demür kilid ile kilidlenüb, asesler beklie her dükkândan ayda birer akça alına ve mahallâtda olan dükkânlardan ve dezgâhlardan ki ases beklemie, anlardan resm-i asesie alınmaz ve gece ile dutulan sarhoşdan ve hursuzdan ki asesler dutmuş ola subaşılar ne mikdar cerime alursa öşr-i asesie vireler. Gündüzün vâki olan cera'ından asesin medhâli yokdur*”¹⁰.

Antakya’daki asesie gelirleri “*niyâbet maa cürm-i cinâyet ve resm-i arusane-i nefis-i Antakiye maa ser ‘asesie*” başlığı altında verilmiştir. Bu başlık altında alınan vergi tutarı 1526 yılında 11.500 akça; 1536-1570 döneminde 12.000 akça ve 1584’te 12.100 akçadan ibarettir¹¹.

Mukataalar

Osmanlı malî rejimi içinde mukataaların önemli bir yeri bulunmaktadır. Zirai işletmelerin dışındaki her türlü ticari ve sınaî gelirlerin devlet adına işletilmesine *mukataa* denilmektedir. Mukataalar belli bir meblağ karşılığında 1-3 yıl süreli olarak özel şahıslara verilir. Böylelikle bu tür gelir kaynakları hem işletilmiş hem de vergilendirilmiş oluyordu (Öztürk:104).

XVI. yüzyılda Antakya şehrindeki mukataa kalemleri ve gelir tutarları aşağıdaki tabloda verildiği gibidir.

¹⁰ BOA, TD, 195, s.7.

¹¹ BOA, TD, No:1040, s. 81-b; BOA, TD, No:397, s. 321; BOA, TD, No:454, s. 566; BOA, TD, No:493, s. 633; BOA, TD, No:610, s. 628.

Tablo 4: *Antakya Şehrindeki Mukataalar (1526-1584)*¹²

No	Mukataanın Adı	Yıllar				
		1526	1536	1550	1570	1584
1	Niyabet ve Cürm-i cinâyet ve Resm-i Arus ve 'Asesiye	10000	12000	12000	12000	12100
2	Mahsul-i İhtisab	4316	2000	5000	8000	8000
3	Tamga-yı Cısr-i Antakiye	4529	5000	10000	12000	12000
4	Mahsul-i Bâc-ı Bâzar-ı Siyâh	7120	7000	5000	8000	8000
5	Mahsul-i Bâc-ı Bâzar-ı Esb ve Gilman ve Cevâri maa Resm-i Bazar-ı Ketten	2500	2000	4000	6000	6000
6	Bâc-ı Ağnam-ı Kassabân-ı Nefsi Antakiye	9000	9000	8000	10000	10000
7	Beytül-Mâl ve Mâl-ı Gaib ve Yava ve Kaçgun	20000	20000	10000	12000	12000
8	Meyhâne-i Antakiye	9000	5000	-	-	-
9	Boyahâne-i Antakiye	4800	8400	5000	7000	8000
10	Debbaghâne-i Antakiye	2000	1000	1200	1500	1500
11	Başhâne-i Antakiye	1000	800	4000	6000	6000
12	Dellâlin maa Bazâr-ı İplik	1900	1500	6000	8000	8000
13	İhzariye-i Kaza-i Antakiye	3000	1500	2250	3000	3000
14	Kapân-ı Revgan-ı Sâde ve 'Asel ve Pekmez ve İncir ve sair Hububat	1000	500	5000	8000	8000
15	Ankir-i Hânehâ-i Medine-i Antakiye	2000	-	-	-	-
16	Gurbetân, Çingâne ve Öşürçiyân-ı Nevahi	2500	2600	5000	6000	6000
17	Baltacıyân (der Cebel-i Ahmer)	800	-	-	-	-
18	Nısf-ı Niyâbet-i Timarha	5000	-	-	-	-
19	Resm-i Kışlâk ve Yatak ve Otlak 'an Yörükân-ı Kışlakçıyân-ı der nevahi-i mezbur	3000	3000	5000	8000	8000
20	Hamam-ı Meydân	5000	-	-	5200	5000
21	Hamam-ı Dâhil-i Sur	4000	-	-	-	-
22	İbn-i Özeriye Değirmeni	600	-	-	-	-
23	Sabuniye Değirmeni	1600	1800	4000	5000	5000
24	Bostân	800	-	3200	4000	4000
25	İbn-i Cündi Değirmeni	1500	1800	2000	3000	-
26	Sultaniye Değirmeni	2000	1800	1800	2000	2000
27	Arguniye Değirmeni	-	-	-	-	-
28	Dibek-i Erz	100	-	-	-	-
29	İbn-i Cündi Değirmeni Yanında 1 Parça Tarla	20	-	-	-	-
30	Değirmen	6800	-	-	-	-
31	Yeni Değirmen	-	1000	2000	4000	4000
32	Rikâbniye Değirmeni	-	1800	8000	10000	10000
33	Meşre'a Değirmeni	-	240	8000	10000	10000
34	Dolab-ı Harîr	-	-	1500	2000	2000
35	Kirâ-yı Ebrâc	-	-	200	300	300
36	İbn-i Mevlâ Değirmeni	-	-	1600	-	-
37	Bâc-ı Hamr	-	-	600	1000	1000
	Toplam	115885	89740	120350	162000	159900

¹² BOA, TD, No:1040, s. 81-b/82-b; BOA, TD, No:397, s. 320-321; BOA, TD, No:454, s. 564-566; BOA, TD, No:493, s. 632-633; BOA, TD, No:610, s. 628.

Tabloda görüldüğü üzere Antakya şehrinin mukataa gelirleri 1526 yılında 115.885 akça iken, 1536 tarihinde 89.740 akçaya gerilemiştir. 1550 tarihinde 120.350 akçaya; 1570 tarihinde ise 162.000 akçaya yükselmiştir. 1584 yılında ise çok küçük bir eksilme ile 159.900 akçaya gerilemiştir.

Öte yandan tahrir defterlerindeki kayıtlardan öğrendiğimize göre, 1570-1584 yıllarında Antakya şehrinde 103 dükkânı ihtiva eden bir esnaf çarşısı (bezzistan, bedestan) mevcuttur¹³. Bu dükkânlardan 101'i çarşının içerisinde yer alırken, 2'si ise çarşının dışında bulunmaktadır. Ayrıca, yine bu tarihlerde *Ddebbûs* Mahallesi'nde 52 dükkânı barındıran bir han bulunmaktadır¹⁴. Böylece esnaf çarşısı ve handaki dükkânların toplamı 155'i bulmaktadır. Bu da bu tarihlerde Antakya şehrinde canlı bir ticaretin mevcut olduğunu bize göstermektedir. 1570-1584 yıllarındaki mukataa gelirlerinin 160.000 akça civarında olması da bu canlı ticaretin bir başka göstergesidir.

Şehirdeki Vakıf Müesseseleri

Şehirlerin kurulmasında ve gelişmesinde vakıf müessesesi önemli bir yer tutmaktadır. Şehirlerin fizikî yapısını oluşturan câmi, mescit, zaviye, medrese vb. gibi dinî ve içtimaî yapıların inşası ve muhafazası vakıflar vasıtasıyla olmaktadır. Vakıf, XIII-XIX. yüzyıllarda, İslâm ülkelerindeki sosyal ve iktisadi hayatta önemli bir yer tutan dinî-sosyal müessesenin adı olup (Yediyıldız, 1986: 153), bir kimsenin Allah'ın rızasını kazanmak için, sahip olduğu menkul veya gayrimenkulünü dinî, içtimaî ya da hayrî hizmetler için tahsis etmesi olarak tanımlanabilir. Vakıf tesis eden kişiye *vâkıf*, vakfedilen mala *mevkûf*, vakıf kuran kişinin amaçlarını, şartlarını ihtiva eden, kurulacak vakfın yönetim şekline ilişkin esasları belirleyen ve mahkeme tarafından tescil edildikten sonra vakfın vücut bulduğu belgeye de *vakfiyye* denilmektedir (Özdemir, 1993: 1-137; Öztürk, 1987: 237).

Vakıflar gördükleri hizmetler itibariyle; *dinî*, *içtimaî* ve *iktisadî vakıflar*, mahiyetleri itibariyle ise; *hayrî*, *zürri* (evlatlık) ve *avârız vakıflar* olmak üzere birtakım kategorilere ayrılmaktadır (Kazıcı, 1985: 79-97).

İncelediğimiz dönemde Osmanlı Devleti'nin pek çok şehrinde olduğu gibi, Antakya'da da birçok vakıf bulunmaktadır. Câmi, medrese, zaviye, türbe ve evlatlık birçok *hayrî* vakıf kurulmuştur. Antakya şehrindeki vakıfların gelirleri, genellikle mülk sahiplerinin mülklerinin tamamını veya belli bir kısmını câmi, medrese, zaviye vs. gibi dinî ve sosyal eserlere vakfetmeleriyle ortaya çıkmıştır. Bu mülk, topraktan veya toprak üzerinde

¹³ *BOA, TD, No:493*, s. 633; *BOA, TD, No:610*, s. 628.

¹⁴ *BOA, TD, No:493*, aynı yer; *BOA, TD, No:610*, aynı yer.

yaşayan köylüden alınan her türlü vergiler olmayıp, sadece toprağın kuru bir mülkiyet hakkıdır. Dolayısıyla mâlikâne sahibi, çiftçiden yalnızca bir nevi toprak kirası olarak öşür talep edebilir. Çünkü arazinin vergi geliri devlet tarafından sipahiye dirlik olarak tevcih edildiğinden, mahsulün öşrünü de sipahi almaktadır. Bu şekilde toprak kirası ve mahsul öşrünün ayrı ayrı ödendiği arazilere "*iki baştan tasarruf*" veya "*mâlikâne-divânî*" sistemi denilmektedir (Barkan, 1980:154).

Aşağıda isimleri ile gelir kaynak ve tutarlarını verdiğimiz vakıfların, kazanın diğer nahiyelerinde de (Altınözü, Kuseyr, Şuğur, Cebel-i Akra, Süveyde) gelirleri mevcuttur. Ancak bizim değerlendirdiğimiz rakamlar sadece Antakya nahiyesi dâhilindeki gelirlerdir.

Cami Vakıfları

Camii Kebir¹⁵

Antakya'daki vakıflar arasında en fazla gelir ayrılanlardan biridir. 1526 tarihinde *Deyr-i Şaya mezrasının* 750 akçalık geliri; *Beyre Kabiri mezrasının* 250 akçalık geliri ile 4 parça tarlanın 686 akçası ayrılmış olup, toplam 1686 akçalık geliri mevcuttur. 1536 tarihli tahrir defterinde *Camii Kebir* vakfıyla ilgili herhangi bir kayıt mevcut değildir. 1550-1584 döneminde ise 3 köy ile 6 mezranın gelirleri tahsis edilmiştir. Bu gelirlerin toplamı ise 1550 tarihinde 2563 akça; 1570'de 3054 akça ve 1584 tarihinde 3154 akçadır.

Şeyh Ali Camii¹⁶

1526 tarihinde 3216 akçalık vakıf geliri mevcut olup, bu gelir *Kastel* ve *Ayne'l-Harâb* köyleri ile *Çerdâkiye* ve *Karâca Tût* mezralarının gelirlerinin tamamından ibarettir. Ancak, daha sonraki dönemlerde *Kastel* ve *Ayne'l-Harâb* köyleri ile *Karâca Tût* mezrası (1550'den sonra köy) Şeyh Ali Camii'nin vakıf gelirlerinden ayrılıp *Şeyh Alâeddin Camii* vakıflarına dâhil edilmiştir. 1536 tarihli tahrir defterinde bu vakıfla ilgili herhangi bir kayıt görülmemektedir. 1550-1584 döneminde sadece *Çerdâkiye* mezrasının geliri *Şeyh Ali Camii* vakfı için ayrılmıştır. Bu mezranın geliri ise 1550 tarihinde 300 akça iken 1570-1584 döneminde 500 akçadan ibarettir.

¹⁵ BOA, TD, No:1040, s. 89-a, 96-b, 102-b; BOA, TD, No: 454, s. 572, 577, 581-584, 587 ; BOA, TD, No:493, s. 634, 643, 646, 648-649; BOA, TD, No:610, s. 630, 638, 642-646.

¹⁶ BOA, TD, No:1040, s. 86-b, 93-a, 102-a, 104-a; BOA, TD, No: 454, s. 573; BOA, TD, No:493, s. 647- 648, 659; BOA, TD, No:610, s. 644-645, 658.

Camii Şeyh Alâeddin¹⁷

1526 tarihli tahrir defterinde bu caminin kaydı mevcut değildir. 1536'da 3062 akçalık vakıf geliri mevcuttur. Bu gelir *Karâca Tût, Ayne'l-Harâb, Kastel* ve *Bâcaklu* köyleri ile *Çerdâkiye* mezrası gelirlerinden ibarettir. Daha sonraki dönemlerde caminin vakıf gelirlerinin azaldığını görmekteyiz. Nitekim 1550 tarihinde *Bâcaklu* köyü ile *Çerdâkiye* mezrası caminin vakıf gelirlerinden çıkarılmıştır. Bu tarihte caminin gelir toplamı 1340 akçadır. 1570'de 2 köyün (*Karâca Tût, Ayne'l-Harâb*) geliri olan 1360 akça ve 1584 tarihinde de sadece *Karâca Tût* köyünün 760 akçalık geliri caminin vakıf gelirleri arasında yer almaktadır.

Medrese Vakıfları

Tahrir defterlerindeki kayıtlara nazaran XVI. yüzyılda Antakya şehrinde iki medrese mevcuttur.

Gülbâviye Medresesi¹⁸

Medreseye tahsis edilen vakıf gelirleri, 1526 tarihinde *Bersiberin* mezrası, diğer tarihlerde ise *Yârımca* köyü gelirlerinden ibarettir. Medresenin toplam vakıf tutarı ise 1526'da 968 akça; 1536'da 510 akça ve 1550-1584 döneminde 605 akçadır.

Hâriciye Medresesi¹⁹

Bu medresenin kayıtları sadece 1526 tarihli tahrir defterinde geçmekte olup, diğer tahrirlerde herhangi bir kayıt mevcut değildir. 1526'da *Tell-i Cebrail* mezrasının 2740 akçalık geliri medreseye vakfedilmiştir.

Zaviye Vakıfları

Tahrir defterlerimizde sadece *Fenk*²⁰ adlı bir zaviye kaydı mevcuttur. 1536 tarihli defterde zaviyenin kaydı geçmemektedir. *Deyr-i Nebât* mezrası gelirinin tamamı zaviyeye vakfedilmiştir. Gelir toplamı ise 1526 tarihinde 522 akça ve 1550-1584 tarihlerinde ise 1500 akçadan ibarettir.

¹⁷ BOA, TD, No:397, s. 328, 334, 340; BOA, TD, No: 454, s. 574, 577, ; BOA, TD, No:493, s. 646, 651; BOA, TD, No:610, s. 642.

¹⁸ BOA, TD, No:1040, s. 90-a; BOA, TD, No: 397, s. 329; BOA, TD, No: 454, s. 574; BOA, TD, No:493, s. 647; BOA, TD, No:610, s. 643.

¹⁹ BOA, TD, No:1040, s. 91-a

²⁰ BOA, TD, No:1040, s. 96-a; BOA, TD, No: 454, s. 592; BOA, TD, No:493, s. 659; BOA, TD, No:610, s. 658.

Diğer vakıflar

Câmi, medrese ve zaviye dışında, Antakya'da 12 adet de zürri (evlatlık) vakıf bulunmaktadır. Bunların isimleri ile gelir kalemleri ve tutarları aşağıdaki tabloda verildiği gibidir.

Tablo 5: Antakya Şehrindeki Vakıflar (1526-1584) ²¹

No	Vakfın Adı	Gelir Kaynağı	Yıllara Göre Gelir Tutarı (Akça)				
			1526	1536	1550	1570	1584
1	Camii Kebir	Lebabiye Mezrası (3 kırat)	-	-	75	75	75
		Arkud (Dikmece) Köyü (6 kırat)	-	-	558	512	512
		Hancuğuz Mezrası (6 kırat)	-	-	500	600	600
		Kürd Viranı Köyü	-	-	300	300	300
		Mengüliye Köyü (12 kırat)	-	-	430	445	545
		Deyr-i Şaya Mezrası (3 kırat)	750	-	300	300	300
		Meydancık Mezrası (4 kırat)	-	-	50	372	372
		Halisiye Mezrası (6 kırat)	-	-	200	300	300
		Çerâgirân Mezrası (3 kırat)	-	-	150	150	150
		Beyre Kabiri Mezrası (nisf)	250	-	-	-	-
		4 parça tarlanın yarı hissesi	686	-	-	-	-
Toplam	1686		2563	3054	3154		
2	Camii Şeyh Ali	Cerid Kaya Mezrası (tamamen)	500	-	-	-	-
		Ayne'l-Harab Köyü (tamamen)	466	-	-	-	-
		Karâca Tût Mezrası (tamamen)	500	-	-	-	-
		Kestil Köyü (tamamen)	1750	-	722	500	500
		Çerdâkiye Mezrası (tamamen)	-	-	-	500	500
		Bâcaklu Köyü (tamamen)	-	-	-	1400	1400
Toplam	3216	-	722	2400	2400		
3	Camii Şeyh Alâeddin	Karâca Tût Köyü (tamamen)	-	500	710	760	760
		Ayne'l-Harab Mzr. (tamamen)	-	500		600	-
		Kestil Köyü (tamamen)	-	600	722	-	-
		Bâcaklu Köyü (tamamen)	-	962	-	-	-
		Çerdâkiye Mezrası	-	500	-	-	-
		Turunciye El-Garbiye Mzr.	-	75			
		Toplam	-	3137	1432	1360	760
4	Gülbâviye Medresesi	Yârimca Köyü (12 kırat)	-	510	605	605	605
		Bersiberin Mezrası	968	-	-	-	-
		Toplam	968	510	605	605	605
5	Hâriciye Medresesi	Tell-i Cebraîl Mezrası (tamamen)	2740	-	-	-	-
6	Fenk Zâviyesi	Deyr-i Nebat Mezrası (tamamen)	522	-	1500	1500	1500
7	İbn-i Cüdi Vakfı	Lebabiye Mezrası (3 kırat)	-	-	75	75	75
		Arkud (Dikmece) Köyü (6 kırat)	-	-	558	512	512

²¹ BOA, TD, No:1040, s. 85-a/107-a; BOA, TD, No: 397, s. 323-340; BOA, TD, No: 454, s. 567-592; BOA, TD, No:493, s. 634-659; BOA, TD, No:610, s. 630-658.

XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584)

		Hancuğız Mezrası (6 kırat)	-	-	500	600	600
		Kürd Viranı Köyü	-	-	300	300	120
		Mengüliye Köyü (12 kırat)	-	-	430	445	545
		Deyr-i Şaya Mezrası (3 kırat)	750	-	300	300	300
		Meydancık Mezrası (4 kırat)	-	-	50	372	372
		Halisiye Mezrası (6 kırat)	-	-	200	300	300
		Çerâgirân Mezrası (3 kırat)	-	-	150	150	150
		Beyre Kabiri Mezrası (nisf)	250	-	-	-	-
		4 parça tarlanın yarı hissesi	686	-	-	-	-
		Toplam	1686		2563	3054	2974
8	Ali ve Ahmed veledan-ı Osman	Menkudiye Köyü (tamamen)	-	-	1276	-	-
		Arkud Köyü (12 kırat)	-	911	911	-	-
		Herakdîl Mezrası (6 kırat)	-	300	-	-	-
		Kürd Viranı Mezrası (tamamen)	-	240	-	-	-
		Hancuğız Mezrası (6 kırat)	-	1500	-	-	-
		Halisiye Mezrası (12 kırat)	-	300	-	-	-
		Meydancık Mezrası (8 kırat)	-	100	-	-	-
		Deyr-i Şaya Mezrası (6 kırat)	-	600	-	-	-
		El-Babiye Mezrası (18 kırat)	-	450	-	-	-
		Hamruniye Mezrası (6 kırat)	-	225	-	-	-
		Toplam		4626	2187	-	-
9	Makam-ı Habibü'n-Neccar	Kilisacık Köyü (8 kırat)	1656	1898*	1182	1678	1678
		Deyr'ül-Maşta Köyü (18 kırat)	-	1830**	1307	1965	1965
10	İbn-i Ömer ve Yunus ve Mehmed evlad-ı Mehmed	Düveyr Köyü (rub' hisse)	-	-	955	1019	1019
11	Emir Hac veled-i Alâeddin	Tellâl Köyü (6 kırat)	-	452	312	320	320
12	Zeynelabidin el-Meşhedî	Delibe Mezrası (6 kırat)	-	100	250	250	250
13	Ömer b. Ahmed	Aydi Köyü (6 kırat)	-	590	1002	1305	1333
14	Nasirî Mehmed b. İbrahim b. Hattat	Yârimca Köyü (12 kırat)	-	510	605	605	605
15	Ali b. Ahmed b. Şeybani	Basala Köyü (6 kırat)	-	425	218	300	300
16	Fethullah b. Abdulkerim	Basala Köyü (6 kırat)	-	850	425	300	600
		Karye Köyü (12 kırat)	-	600	1400	-	-
17	Hazret-i Mustafa Paşa	Sünberi Köyü (tamamen)	-	-	-	1200	1200
18	Mehmed b. Cemaleddin b. Abdullah Kutlu Beg	Cubbu'l-Amiyan Mezrası (6 kırat)	-	300	-	-	-
<p>*= Kilisacık köyünün 1536 tarihindeki hububat gelirinin (8 kırat) 1101 akçası ve vergi gelirlerinin (8 kırat) 797 akçası toplam (1898) Habibü'n-Neccar vakfı için ayrılmıştır.</p>							
<p>**= Deyrül-Maşta köyünün 1536 tarihindeki hububat gelirinin (18 kırat) 900 akçası ve vergi gelirlerinin (18 kırat) 930 toplam (1830) Habibü'n-Neccar vakfı için ayrılmıştır.</p>							

Tabloda görüldüğü üzere, XVI. yüzyılda Antakya şehrindeki vakıfların çoğunluğu evlatlık vakıflardır. Bütün vakıflara ayrılan gelir tutarı 1526'da 12.474 akça; 1536'da 14.611akça; 1550'de 16.195 akça; 1570'de 16.121akça ve 1584 tarihinde 15.841 akçadır. Bu gelirlerin ise dinî ve sosyal eserler ile evlatlık vakıflara dağılımı şöyledir; 1526 yılındaki gelirlerin 9.132 akçası

camii, zaviye ve medreselere (% 73); 3.342 (% 27) akçası ise evlatlık vakıflara tahsis edilmiştir. 1536 tarihinden itibaren bu oranların zürri vakıflar lehine değiştiğini görmekteyiz. Nitekim bu tarihte 14.611 akçalık vakıf gelirinin 11.039 (% 76) akçası evlatlık ve 3572 (% 24) akçası da diğer vakıflara tahsis edilmiştir.

1550 tarihinden itibaren ise bu oranların biraz daha dengelendiği görülmektedir. Zira bu tarihteki vakıf gelirlerinin % 61'i (9.886,5 akça) evlatlık, % 39'u (6.308 akça) diğer vakıflar için ayrılmıştır. Diğer yandan 1570 tarihinde bu oranlar birbirine daha yakındır. Nitekim bu tarihteki vakıfların % 57'si (9.102 akça) evlatlık vakıfken, % 43'ü (7.019 akça) diğer vakıflar için ayrılmıştır. 1584 tarihinde evlatlık vakıflar için ayrılan gelir tutarı 9.322 akça (% 59) iken, diğer vakıflar için ise 6.519 akça'dır (% 41).

KÖY VE MEZRALAR

Köyler, kendilerini çevreleyen mezralarla birlikte değerlendirilen iskân yerleridir. Genelde her köy açıkça belirlenmiş bir araziye sahip olup, kendisine ait bir ya da birden fazla mezra mevcuttur. Geçim kaynakları ziraat ve hayvancılıktır. Antakya nahiyesinin 1526 tarihinde 27 olan köy sayısı 1536'da 28'e; 1550'de 34'e; 1570'te 40'a ve 1584'te 44'e yükselmiştir (bkz. Ek-1)²².

Ek-1'de verilen tabloda da görüleceği üzere Antakya nahiyesine bağlı köylerden *Dersuniye*, *Kilisâcık* ve *Bârbârûn* hariç, diğerlerinin tamamının hâne sayısı 50'nin altındadır. Bazı köylerde *Cihanbegli* ve *Dulkadirli* aşiretlerinden olan birtakım nüfus yerli reaya ile birlikte meskündür. Mesela, 1550 tarihinde *Küreysi (Avcılar)* köyünde 2 hâne ve 1570-1584 tarihlerinde *Cağiriye-i Küçük* köyünde 3'er hâne *Dulkadirli* aşireti yaşamaktadır. Ayrıca, *Yârımca* köyünün 1550 tarihindeki nüfusu arasında 2 hâne *Cihanbegli* aşireti kayıtlıdır. Bunlardan başka, *Sultaniye* ve *Ahmedce* köylerinde *Dişirci Taifesi* meskündür.

Antakya nahiyesindeki köylerin tamamı Müslüman olup, gayrimüslim köy bulunmamaktadır. Köylerin gelirleri 690 akça ile 14700 akça arasında değişmekte olup, padişah ve beylerbeyi hasları, zeâmet, timar, mülk ve vakıflara tahsis edilmiştir.

Mezralar ise meskûn olmayan ziraat alanları olup, Türkçe tam karşılığı "ekinlik"tir (İnalçık, 1987: XXIX). Bunlar, genellikle ahalisi dağılmış eski

²² BOA, TD, No:1040, s. 85-a/105-b; BOA, TD, No: 397, s. 322-342; BOA, TD, No: 454, s. 567-591; BOA, TD, No:493, s. 634-659; BOA, TD, No:610, s. 630-658.

iskân yerleri olduğundan sınırları bellidir. Antakya nahiyesinin mezra sayısı 82 ile 103 arasında değişmektedir. Nitekim 1526'da 82 olan mezra sayısı 1536'da 103'e yükselmiş, 1550'de 90'a, 1570'te 89'e ve 1584 tarihinde de tekrar 82'ye düşmüştür²³.

Bu arada, Antakya nahiyesine tâbi *Cebel-i Ahmer*'de (Kızıldağ) bulunan *Karlık* ve *Surkun* mezralarında ziraat yapılmayıp, bazı kimseler kışın yağın karı depolayıp, yazın getirip Antakya şehrinde satmakta ve şehir eminalerine "kâfirî ücreti" adı altında 700 akça ödemektedirler. Zamanla bu yolla elde edilen gelir *mukataa* usulü ile 2000 akçaya mültezimlere verilmiştir²⁴.

Bazı mezralar (17 adet mezra) daha sonraki dönemlerde iskân edildiklerinden dolayı köy statüsü kazanmışlardır. *Kestil* köyü ise 1526-1570 döneminde "köy", 1584 tarihinde ise "mezra" statüsündedir. Mezraların gelirleri 200 akça ile 5500 akça arasında değişmektedir. Bir kısım mezraların geliri köy hâsılı içerisinde gösterildiğinden gelir miktarını tespit etmek mümkün olmamaktadır. Mezralarda elde edilen toplam gelir, 1526'da 47.852 akça; 1536'da 62.631akça; 1550'de 81.601akça; 1570'te 71.650 akça ve 1584'te 71.750 akçadır. Gelirleri "karye hâsıl"ı içerisinde yazılanlar bu tutarlara dâhil edilmeyip, köy gelirlerinde gösterilmiştir.

Köylerin Nüfusu

Antakya nahiyesine bağlı köylerin hâne ve mücerred (bekâr) dağılımı şöyledir: 1526'da 455 hâne, 83 mücerred; 1536'da 644 hâne, 343 mücerred; 1550'de 740 hâne, 358 mücerred; 1570'de 676 hâne, 466 mücerred ve 1584'te 851 hâne ile 436 mücerred olarak belirlenmiştir.

Tablo 6: *Antakya Nahiyesi Köy Nüfusu (1526-1584)*

Yıllar	Köy Sayısı	Hâne Sayısı	Mücerred Sayısı	Tahmini Nüfus
1526	27	455	83	2813
1536	28	644	343	4207
1550	34	740	358	4798
1570	40	676	466	4522
1584	44	851	436	5542

Tabloda da görüleceği gibi, Antakya nahiyesindeki köy sayısı 1526-1584 döneminde sürekli bir artış göstermiştir. Köy sayısının artmış olması,

²³ BOA, TD, No:1040, s. 86-a/107-a; BOA, TD, No: 397, s. 331-342; BOA, TD, No: 454, s. 580-592; BOA, TD, No:493, s. 634-659; BOA, TD, No:610, s. 630-658.

²⁴ BOA, TD., 454, s. 584.

nüfusun artışından kaynaklanmıştır. Nitekim aynı dönemde, nüfus sayısında da sürekli bir artış söz konusudur. 1550-1570 yılları arasında nüfus oranında bir azalma görülse de sonraki dönemde tekrar bir artış olmuştur.

Şehir ve köyler nüfusunun toplamını aldığımızda ise, Antakya nahiyesinde 1526'da 9306; 1536'da 12000; 1550'de 12044; 1570'de 11538 ve 1584 tarihinde 12647 kişinin yaşadığı ortaya çıkmaktadır.

İktisadî Durum

Ziraî Hayat ve Ziraat Alanları

Osmanlı Devleti ekonomisinin temelini tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Osmanlı'da arazi mirî, mülk veya vakıftır. Mülk arazilerin çıplak mülkiyeti ve tasarrufu genelde şahıslara aittir. Vakıf arazilerin mülkiyeti ise bir anlamda kamuya aittir. Zira bu tür toprakların tasarrufu ve gelirlerinden faydalanma, vakfedilen maksada ait olup, mülkün tasarrufu sosyal hizmetlere tahsis olduğu için kamulaşmış oluyordu (Sertoğlu, 1961: 281).

Mirî toprakların mülkiyeti devlete aittir; ancak tasarrufu devlete veya şahıslara ait olabilirdi. Mirî toprakların has, zeamet ve timar olarak tasarrufu devlet tarafından tevcih edilen kişilere aittir. Bunlar birtakım vazife ve mükellefiyetler karşılığında bazen toprağın şer'i ve örfi vergilerini birlikte tasarruf ederlerdi (Sertoğlu: 282). Mirî arazinin bir de *çiftlik* şekli vardır ki bu tür araziler birtakım parçalar halinde onları işleyebilecek olan köylülere "*tapu resmi*" denilen peşin bir kira karşılığında bırakılmıştır (Barkan, 1980: 789).

Çiftlikler tahrir defterlerinde "*çift*", "*nim çift*", ve "*zemin*" gibi adlarla belirtilmektedir. Antakya nahiyesindeki bu tür ziraat sahaları "*çift*", "*nim çift*", "*iki çift*" ve "*üç çift*" büyüklüğündedir²⁵. Çiftlik arazilerinin hudutları bulunduğu mevki ve arazinin verim gücüne göre değişmektedir (Barkan: 790). Ancak, genelde âlâ yerden 60-80, evsât yerden 80-100 ve ednâ yerden 100-150 dönümlük ekilebilir arazi birer çiftlik olarak belirlenmiştir.

Antakya nahiyesinde 1526 tarihinde 221; 1536'da 278; 1550'de 405; 1570'de 354 ve 1584 tarihinde 501 çiftlik tasarruf edilmektedir.

²⁵ BOA, TD, No:1040, s. 85-a/106-a; BOA, TD, No: 397, s. 323-342; BOA, TD, No: 454, s. 567-590; BOA, TD, No:493, s. 633-659; BOA, TD, No:610, s. 630-658.

Hububat Üretimi

Osmanlı Devleti'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi, Antakya nahiyesinde de iktisadî hayatın ağırlık noktasını tarım üretimi teşkil etmektedir. Üretilen her çeşit mahsulden belli oranlarda *öşür* alınmaktadır. Antakya nahiyesine bağlı köylerde öşür oranı *süds* (1/6)'dır. Ancak *Düveyr*, *Basala* ve *Mengüliye* köylerinde *hums* (1/5) oranında alınmaktadır. *Karye* (*Beytü'l-Mâ*) köyünde 1570 tarihine kadar 1/6, bu tarihten sonra ise 1/5 oranında öşür alındığını görmekteyiz. *Tellâl* köyü mahsullerinin vergisi ise 1570 tarihine kadar 1/6 oranında alınırken, bu tarihten sonra yıllık olarak önceden belirlenen bir oranda (*maktû'*, *dimos*) alınmıştır. Bu vergi oranlarından hareketle, Antakya nahiyesinde üretilen hububatın miktarını tespit edebilmekteyiz.

Ziraî üretimin en başta gelen mahsulü buğday ve arpadır. Buğday (hınta) hemen hemen her türlü iklim şartlarında yetiştirilebildiği için her köy veya mezrada üretilmektedir. Antakya nahiyesinde üretilen buğday toplamı 1526 tarihinde 92 mekkûk ve 18 sünbüldür. Bölgede "*Halebî mekkûk*" kullanılmakta ve bu da 81,2 kilograma denk gelmektedir. Sünbül ise 14,86 kilograma karşılık gelmektedir (Çakar: 243). Bu durumda, Antakya nahiyesinde üretilen buğday miktarı 44.641 kg'dır. 1536 tarihinden itibaren buğday ölçüm birimi olarak "*sünbül*" kullanılmıştır. Bu tarihte Antakya nahiyesinde üretilen buğday 905 sünbüldür. Bu da 13450 kg'a tekabül etmektedir. Öşür oranı büyük ölçüde 1/6 olduğuna göre, 1536 tarihinde Antakya nahiyesine bağlı köylerde toplam 78.461 kg. buğday üretilmiştir.

1550'de buğday üretiminde büyük bir artış meydana geldiğini görmekteyiz. Nitekim üretilen buğday miktarı 1914 sünbül (167.012 kg.), 1570'te 2719 sünbül (195.795 kg.), 1584 tarihinde ise 2399 sünbül (239.305 kg.) buğday üretilmiştir.

Buğdaydan sonra en fazla üretilen hububat arpa (şair)'dir. 1526 tarihinde 171 mekkûk arpa üretilmiştir. 1536'da 345; 1550'de 407; 1570'de 595 ve 1584 tarihinde 760 sünbül arpa üretimi yapılmıştır. Bunun kg. olarak karşılığı ise 1536'da 29.943 kg.; 1550'de 35.545 kg.; 1570'de 52.233 kg. ve 1584'te 52.382 kg.'dır.

Antakya nahiyesinde buğday ve arpadan sonra üretimi yaygın olan hububat mercimek (ades), küşne (karaburçak), bakla ve darı (erzen)'dir. Bunların bir kısmı tahrir defterlerinde birlikte kaydedildiği için miktarını ayrı ayrı tespit etme imkânı bulunmamaktadır.

Çeltik üretimi:

Pirinç, sıcak bölgelerde yetişen ve bu bölgelerde medeniyetin sembolü olarak değerlendirilen bir kültür bitkisidir. Tohum ekiminden önceki dönemde pirinç tarımı yapılacak olan tarlalarda toprak hazırlığı yapılır. Burada en önemli husus, tarlanın çok iyi bir şekilde tesviye edilmesi veya tesviyeli arazilerin seçilmiş olmasıdır (Özşahin, 2008: 50, 52).

Antakya nahiyesinde önemli miktarda çeltik üretilmektedir. 1526 tarihinde 22, 1536'da 23 ve 1550-1584 döneminde 15 nehir üzerinde çeltik üretimi yapılmaktadır. Çeltik üretiminden elde edilen gelir miktarı, 1526 tarihinde 69.085; 1536'da 48.400; 1550'de 87.200 ve 1570-1584 tarihlerinde 93.400 akçadır.

Vergiler

Osmanlı Devleti hâkim olduğu bölgelerin coğrafi özelliklerini, iklim şartlarını, kültürel yapılarını, ekonomik ve sosyal durumlarını dikkate alarak vergi düzenini kurmuştur. Belirlenen vergi oran ve miktarları ise hazırlanan kanunnamelerde ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Öşür

Toprak mahsullerinden aynî olarak alınan bir vergidir. Kelime olarak onda bir manasına gelmekle birlikte, Osmanlı İmparatorluğu'nda öşür adı altında alınan vergilerin oranları, toprağın verimlilik derecesine, sulama imkânlarına, yapılan ziraatın çeşidine ve mahallî örf ve adetlere göre farklılıklar göstermekte ve mahsulün yarısı (1/2) ile onda biri (1/10) arasında değişmektedir (Barkan, 1993: 485).

Antakya nahiyesinin yer aldığı Halep bölgesinde öşür, “*kasm*” ve “*dimos*” olmak üzere iki şekilde tahsil edilmekteydi. *Kasm* usulüne göre, mahsül ölçülür ve belirlenen orana göre öşür alınır (Çakar: 240). Bu oran Antakya nahiyesinin bazı köylerinde 1/6 (südüs) diğerlerinde ise 1/5 (hums) arasında değişmektedir²⁶.

Çeltik öşrü ise mahsulün yarısı hesabı üzere alınmaktadır. Tahrir kayıtlarında çeltik öşrü; “*hâsıl ber vech-i münâsefe*” başlığı altında verilerek, “*hisse-i rençberân nısf ve hisse-i mirî nısf*” şeklinde kaydedilmiştir. Antakya nahiyesi çeltik kanunnamelerinde, çeltik öşrünün nasıl ve kimler tarafından hangi oranlarda alınacağı ayrıntılı olarak açıklanmıştır²⁷.

²⁶ BOA, TD, No:1040, s. 85-a/107-a; BOA, TD, No: 397, s. 322-342; BOA, TD, No: 454, s. 567-591; BOA, TD, No:493, s. 633-659; BOA, TD, No:610, s. 630-658.

²⁷ BOA, TD, No: 454, s. 586; BOA, TD, No:493, s. 653; BOA, TD, No:610, s. 649.

XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584)

Dimos ise önceden belirlenmiş (maktû') öşür miktarı olup, aynî veya nakdî olarak alınabilmektedir (Çakar: 241). Antakya nahiyesinde öşür büyük oranda “*kasm*” usulüne göre alınmakta, “*dimos*” uygulaması çok nadir görülmektedir.

Antakya nahiyesinde toprak mahsullerinden alınan öşür toplamı aşağıdaki tabloda verildiği gibidir.

Tablo7: Antakya Nahiyesinin Hububat Gelirleri (1526-1584/ akça olarak)

No	Öşür	1526	Toplam içindeki oran (%)	1536	Toplam içindeki oran (%)	1550	Toplam içindeki oran (%)	1570	Toplam içindeki oran (%)	1584	Toplam içindeki oran (%)
1	Çeltik	23837	39	29900	56	71200	60	71600	51	73200	49
2	Buğday	30668	51	18100	34	38280	32	49022	35	52838	36
3	Arpa	3128	5	2760	5	4060	3	6545	5	7612	5
4	Diğer	2985	5	2208	5	5801	5	14300	10	14606	10
	Toplam	60618	100	52968	100	119341	100	141467	100	148256	100

Tabloda görüldüğü üzere Antakya nahiyesindeki hububat vergileri içerisinde, 1526 yılı hariç, çeltik en büyük paya sahiptir. İkinci sırada ise buğday bulunmaktadır. Tahrir defterlerinde *alef, küşne, ful, humus, ades, düre, erzen, süffan* ve *duhne* çoğu kez iç içe verildiği için, bu tahıl ürünlerinin hepsini “*diğer*” başlığı altında topladık. Bu tahıl ürünleri, Antakya nahiyesindeki diğer tahıl ürünlerine göre az oranda ekildiği için elde edilen vergi tutarı da aynı oranda düşük bir miktarda kalmaktadır. Nitekim 1526-1550 döneminde bu hububatın oranı sadece % 5'tir. 1570-1584 yıllarında ise oranı % 10'a yükselmiştir.

Şahsa Bağlı Vergiler

Çift Resmi

Çiftlik tasarruf eden reâyânın yılda bir defa nakden ödediği muayyen miktardaki akçaya “*çift resmi*” denilmektedir. Bu vergi, “*raiyyet resmi*” veya “*kulluk akçası*” olarak da tâbir edilmektedir (İnalcık, 1993: 36). Osmanlı Devleti'nde çift resminin tutarı bölgelere göre farklılıklar göstermektedir. Antakya nahiyesinde tam çift tasarruf eden reayadan 40 akça, yarım (nim) çift tasarruf edenlerden ise 20 akça çift resmi alınmaktadır.

1526 tarihinde Antakya nahiyesindeki çiftliklerden elde edilen vergi miktarı 8.020 akça; 1536'da 10.380 akça; 1550'de 14.884 akça; 1570'te 13.765 akça ve 1584 tarihinde de 18.710 akçadır²⁸ (tablo:8).

²⁸ BOA, TD, No:1040, s. 85-a/107-a; BOA, TD, No: 397, s. 322-342; BOA, TD, No: 454, s. 567-591; BOA, TD, No:493, s. 634-659; BOA, TD, No:610, s. 630-658.

Bennâk Resmi

Herhangi bir çift tasarruf etmeyen veya elinde yarım çiftten az yeri bulunan, "*kâr u kisbe*" kâdir, evli, babası ile birlikte veya ayrı bir yerde oturan reâyâyâ "*bennâk*" denilmektedir (Çağatay, 1947: 491). Bennâk'ın mücerreden farkı evli olmasıdır. Çünkü mücerred evlenir evlenmez "*bennâk*" adı altında vergi mükellefi olur (İnalcık: 44).

Antakya nahiyesinde bennâk resmi 12 akçadır. Toplamda 1526 tarihinde 1.938 akça; 1536'da 3.248 akça; 1550'de 3.710 akça; 1570'de 3.452 akça ve 1584 tarihinde 4.116 akça bannâk resmi alınmıştır²⁹.

Mücerred Resmi

Osmanlı Devleti'nde iş edinme yaş ve imkânına sahip Müslüman bekârlardan (mücerred) 6 akça *mücerred resmi* alınmaktadır. Bennâkdan farkı evli olmamalarıdır. Mücerredler toprak işçisi olarak ya da başkalarının arazisini kiralayarak kazanç sağlayabilirlerdi (İnalcık: 43).

Diğer Osmanlı bölgelerinde olduğu gibi, Antakya nahiyesinde de mücerredlerden 6 akça vergi alınmaktadır. 6 akça hesabı üzere alınan mücerred vergisi 1526'da 444; 1536'da 1.538; 1550'de 2.180; 1570'de 2.556 ve 1584'te ise 2.562 akçadır³⁰.

Arızî Vergiler

Osmanlı vergi sistemi içerisinde zuhurata bağlı olan, yani tahakkuk ve tahsil zamanı belli olmayan vergiler de mevcuttur. Bu tür vergilerin tahakkuk ve tahsil zamanı belli olmadığından defterlere tahminî olarak kaydedilirdi. Tahminî rakamın belirlenmesinde ise kıstas olarak timar arazisinin genişliği ve nüfus baz alınmaktaydı.

Bu tür vergilerin içerisine; "*cürm ü cinâyet*", "*resm-i arûsâne (arûs)*", "*resm-i tapu*", "*resm-i yava ve kaçgun*", "*resm-i deştânî*" ile "*beytü'l-mâl*", "*mâl-ı gaib*", "*mâl-ı medfun*" ve "*mâl-ı mefkud*" gibi resimler girmektedir. Bütün bu vergileri ifade etmek için Osmanlı maliyesi tarafından "*bâd-ı hevâ*" tabiri kullanılmıştır (Sahillioğlu, 1991-b: 416-418).

Tahrir defterlerinde Antakya nahiyesindeki arızî vergiler "*bâd-ı hevâ*" "*bâd-ı hevâ maa resm-i arûsâne*", "*resm-i deştânî*", "*resm-i tapu ve deştânî*" alt başlıkları altında verilmiştir.

²⁹ BOA, TD, No:1040, s. 85-a/107-a; BOA, TD, No: 397, s. 322-342; BOA, TD, No: 454, s. 567-591; BOA, TD, No:493, s. 634-659; BOA, TD, No:610, s. 630-658.

³⁰ BOA, TD, No:1040, aynı yer; BOA, TD, No: 397, aynı yer; BOA, TD, No: 454, aynı yer; BOA, TD, No:493, aynı yer; BOA, TD, No:610, aynı yer.

XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584)

Tapu resmi, çiftlik tasarruf eden raiyyetin bir defaya mahsus olmak üzere ödediği bir çeşit toprak kirasıdır. Bu vergi, muayyen miktarda akça olarak ödenmekle birlikte, genellikle arazinin bir yıllık mahsulünün kıymetine göre alınırđı (Çağatay, 1948: 429). Tapu resmi ödeyip toprağı satın alan kişi, toprağın mülkiyet hakkını değil sadece tasarruf hakkını satın almış, böylece daimi ve irsi kiracısı hüviyetini kazanmış oluyordu (Güçer, 1964: 44).

Deştbani vergisi, bir kimsenin hayvanları başka bir kişinin ekinine girip zarar verdiği takdirde, hayvan sahibinin ödediği para cezasıdır.

Arûsâne (arûs) resmi, evlenen kız veya dul kadınlardan alınan bir vergidir. Nikâhın tescili sırasında kadının aldığı vergi buna dâhil değildir (Sahillioğlu, 1991-c: 422).

Antakya nahiyesinde "*bâd-ı hevâ ve cürm ü cinâyet ve resm-i arûsâne, resm-i deştbânî*" başlığı altında alınan vergi miktarları 1526 tarihinde 1986, 1536'da 3705, 1550'de 5120, 1570'de 6260 ve 1584 tarihinde 5258 akça olarak tayin edilmiřtir³¹.

Hayvanlardan Alınan Vergiler

Reâyânın beslediği hayvanlardan belli miktarlarda vergi alınmakta olup, bunların oranları kanunnâmelerde belirlenmiştir (Çakar: 310-315). Buna göre, her sağılır manda için sahibinden "*resm-i camus*" olarak üçer para alınmaktadır ki bu da 6 akça tutmaktadır. Ayrıca, arıcılık yapanlardan her bir kovan için birer akça "*resm-i nahl*" alınmaktadır.

Ağnam, camus, ma'ze ve nahl vergi toplamı, 1526'da 1.184; 1536'da 2.035; 1550'de 8.935; 1570'de 7.201 ve 1584 tarihinde 6.695 akçadır.

Sebze ve Bostan Vergileri

Nahiyede yetiştirilen her türlü sebze ve bostandan da maktû' olarak öşür alınmaktadır. Bu ürünlerden alınan öşür, tahrir defterlerinde "*mâl-ı sayfî ve resm-i bostan*" başlığı altında verilmiştir. Buna göre Antakya nahiyesinde sebze ve bostandan alınan maktû' öşür vergisi 1526'da 2.138; 1536'da 5.242; 1550'de 6.846; 1570'de 10.510 ve 1584 tarihinde 13.562 akçadan ibarettir. Diğer vergilerde yıllar itibariyle dalgalanmalar mevcutken, sebze ve bostan vergisinde ise sürekli bir artış söz konusudur. Bu da sebze ve bostan üretiminin nahiyede önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

³¹ BOA, TD, No:1040, s. 85-a/107-a; BOA, TD, No: 397, s. 322-342; BOA, TD, No: 454, s. 567-591; BOA, TD, No:493, s. 634-659; BOA, TD, No:610, s. 630-658.

Tablo 8: Antakya Nahiyesindeki Bazı Vergi Tutarları (1526-1584/ Akça Olarak)

No	Vergi Türü	Yıllar					
		1526	1536	1550	1570	1584	
1	Şahsa Bağlı Vergiler	Resm-i Çift	8020	10380	14884	13765	19350
		Resm-i Bennâk	1938	3248	3710	3452	4116
		Resm-i Mücerred	444	1538	2717	2813	2516
2	Arızı Vergiler	Bâd-i hevâ, resm-i arûs,	1986	3705	5120	6260	5258
3	Hayvanlardan Alınan Vergiler		1184	2035	8935	7201	6695
4	Sebze ve Bostan		2138	5242	6846	10510	13562
	Toplam		4124	19327	26850	23971	42256

Bazı Ziraî Ürünlerin Satış Fiyatları

Tahrir defterlerindeki kayıtlardan Antakya nahiyesindeki bazı ürünlerin fiyatlarını tespit edebilmekteyiz. Bu fiyatlar tahrir sırasında belirlenmekte ve padişahın onayından sonra kesinlik kazanmaktaydı. Şöyle ki tahrir eminleri fiyatını belirleyecekleri ürünün geçmiş üç yıllık ortalamasını akça olarak tespit ederek, kadıdan aldıkları mahallî narhı gösteren hüccetleri de ilave edip, hükümet merkezine göndermekte idiler. Belirlenen bu fiyatlar, padişahın onayından sonra (Barkan, 1941: 40) kesinlik kazanır ve tahrir defterlerine kaydedilirdi.

1526-1584 tarihleri arasında Antakya nahiyesi hububat fiyatları aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 9: Antakya Nahiyesinde Hububat Fiyatları (1526-1584 / Akça)³²

No	Ürünün Adı	Ölçüsü	Yıllar				
			1526	1536	1550	1570	1584
1	Buğday	Mekkûk	352	-	-	-	-
		Sünbül	10	20	20	22	22
2	Arpa	Mekkûk	128	-	-	-	-
		Sünbül	8	8	10	11	11
3	Mercimek	Sünbül	-	20	20	22	22
4	Bakla	Sünbül	-	8	20	22	22
5	Yulaf	Sünbül	-	-	8	11	11
6	Darı (erzen)	Mekkûk	128	-	-	-	-
		Sünbül	8	-	10	11	11
7	Küşne (karaburçak)	Mekkûk	209	-	-	-	-
		Sünbül	-	8	10	22	22
8	Çeltik	Kantar	709	-	2000	2000	200

³² BOA, TD, No:1040, s. 85-a/107-a; BOA, TD, No: 397, s. 322-342; BOA, TD, No: 454, s. 567-591; BOA, TD, No:493, s. 633-658; BOA, TD, No:610, s. 630-658.

XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584)

Tabloda da görüldüğü üzere hububat fiyatları 1536-1550 yılları ile 1570-1584 yıllarında genelde değişmemiştir. Bununla beraber, bazı ürünlerin fiyatlarında ani artışların da olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim 1526'da 1 sünbül buğday 10 akça iken, 1536'da yüzde yüz oranında artarak 20 akçaya yükselmiştir. Aynı şekilde, 1536 tarihinde 1 sünbülü 8 akça olan bakla yüzde yüz oranından fazla bir artışla, 1550'de 20 akçaya yükselmişti.

Nahiyenin Toplam Gelirleri

Antakya nahiyesinin yıllık vergi hâsılatı, 1526 tarihinde 256.910 akça; 1536'da 303.784 akça; 1550'de 382.194 akça; 1570'te 449.308 akça ve 1584 tarihinde 472.740 akçadan ibarettir (tablo-10).

Tablo 10: *Antakya Nahiyesi Toplam Geliri (1526-1584 /Akça Olarak)*³³

No	Gelir Kaynağı	Yıllar									
		1526	%	1536	%	1550	%	1570	%	1580	%
1	Şehirdeki Mukataa Gelirleri	115885	45,1	89740	29,5	120350	31,4	162000	36,1	159900	33,8
2	Köyler	69416	27,0	121263	39,9	109643	28,6	143358	31,9	166390	35,2
3	Mezralar	47772	18,6	62881	20,7	81601	21,4	72350	16,1	73250	15,5
	Çeltik	23837	9,3	29900	9,8	71200	18,6	71600	15,9	73200	15,5
	Toplam	256910	100	303784	100	382794	100	449308	100	472740	100

Tabloda görüldüğü gibi, Antakya nahiyesinin yıllık gelir tutarının büyük bir bölümünü şehirdeki mukataa gelirleri oluşturmaktadır. Bunu köy, mezra ve çeltik gelirleri takip etmektedir. Ancak 1536 ve 1584 yıllarında nahiyeye bağlı köylerden elde edilen gelirler birinci sırada yer almaktadır.

Nahiyenin bu gelirleri; padişah ve ümera hasları, zeamet, timar, vakıf ve mülk olarak bölüşülmüştür.

SONUÇ

Antakya 1516 tarihinde Osmanlı idaresine alındıktan sonra müstakil bir sancak olarak idare edilmiştir. 1522'de Şam Beylerbeyliğine, 1523 tarihinden sonra ise Haleb Sancağına bağlanmıştır. Haleb Sancağına bağlandıktan sonraki süreçte altı nahiyeden oluşan bir kaza merkezidir. Bu kazanın nahiyelerinden birisi de Antakya nahiyesidir.

³³ BOA, TD, No:1040, s. 81-b/107-a; BOA, TD, No: 397, s. 320-342; BOA, TD, No: 454, s. 564-591; BOA, TD, No:493, s. 632-659; BOA, TD, No:610, s. 628-658.

Ahmet Gündüz, Erdiñç Gülcü

Antakya nahiyesinin merkezi (nefs) Antakya şehri olup, XVI. yüzyılda 21 ile 24 arasında değişen mahalleden oluşmaktadır. Tahrir defterlerindeki verilere göre, 1526-1584 yılları arasında bu mahallelerde 6.500 ile 7.500 arasında değişen bir nüfus yaşamaktadır.

Şehirde canlı bir ticarî hayatın var olduğu tahrir defterlerindeki kayıtlardan anlaşılmaktadır. Nitekim 1570-1584 döneminde 103 dükkânlı bir bedesten ve 50 oda ile 2 dükkânlı bir hanın bulunması bunu göstermektedir. Ayrıca Antakya şehrindeki mukataa gelirlerinin toplam gelirler içinde yüksek bir oranda olması da, şehirdeki ticarî hayatın canlılığını belirten başka bir göstergedir.

Antakya şehrinin bir diğer özelliği de birçok vakfın bulunması ve bu vakıflara önemli miktarda gelir tahsis edilmiş olmasıdır. İncelediğimiz dönemde, câmi, medrese, zaviye, türbe ve evlatlık birçok *hayrî* vakıf tespit edilmiştir. Bu vakıflara köy ve mezra gelirleri belirli oranlarda tahsis edilmiştir.

Antakya nahiyesinin köy sayısı 28 ile 44 arasında değişmekte olup, tamamı müslümandır. Bu köylerde yaşayan tahmini nüfus ise 2800 kişi 5540 kişi arasında değişmektedir. Nahiyenin mezra sayısı köy sayısından fazla olup, yıllar itibariyle 82-103 arasında değişmektedir. Bu köy ve mezralarda tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Başta buğday ve arpa olmak üzere, karaburçak (küşne), nohut (humus), culban, mercimek (ades), darı (erzen) vb. gibi pek çok mahsul yetiştirilmektedir. Ayrıca nahije sınırları içerisinde yer alan nehirler üzerinde de çeltik ziraatı yapılmaktadır. Hemen hemen her köyde küçük ve büyük baş (ma'ze) hayvancılık yapılmakta ve arıcılıkla (nahl) uğraşmaktadır.

Antakya nahiyesinde üretilen hububat ürünlerinden alınan öşür oranı genelde 1/6 (südüs) olup, yalnızca 3-4 köyde 1/5 (hums) oranındadır. Bir iki köyde ise önceden belirlenen maktu' (dimos) bir vergi alınmaktaydı.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu-Tahrir Defterleri, No: 1040, 397, 454, 493, 610,195.

Akdağ, M. (1979). *Türkiye'nin İktisadî ve İctimaî Tarihi*, C. II, İstanbul.

Barkan, Ö. L. (1941). *Türkiye'de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hâkana Mahsus İstatistik Defterleri (II)*, İÜİFM, İstanbul.

Barkan, Ö. L. (1980). *Çiftlik, Türkiye'de Toprak Meselesi I*, İstanbul.

Barkan, Ö. L. (1993). *Öşür*, MEBİA., C. IX, İstanbul.

Bayartan, M. (2005). Osmanlı Şehrinde Bir İdari Birim: Mahalle, *İÜEF Coğrafya Dergisi*, S. 13, İstanbul.

Çağatay, N. (1948). "Osmanlı İmparatorluğunda Reaya'nın Mirî Arazide Toprak Tasarrufu ve İntikal Tarzları," *IV. Türk Tarih Kongresi*, Ankara.

Çağatay, N. (1947). "Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler", *DTCFD*, V/5, Ankara.

Ergenç, Ö. (1995). *XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya*, Ankara.

Gökbilgin, T. (1993). "Nahiye", *MEBİA.*, C. IX, İstanbul.

Güçer, L. (1964). *XVI-XVII. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Hububat Meselesi ve Hububattan Alınan Vergiler*, İstanbul.

İnalçık, H. (1987). *H. 835 Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-ı Arvanid*, Ankara.

İnalçık, H. (1993). "Osmanlılarda Raiyyet Rüsümü", *Osmanlı İmparatorluğu*, İstanbul.

Kazıcı, Z. (1985). *İslâmî ve Sosyal Açıdan Vakıflar*, İstanbul.

Kazıcı, Z. (1987). *Osmanlılarda ihtisab Müessesesi*, İstanbul.

Özdemir, R. (1986). *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara*, Ankara.

Özdemir, R. (1993). "Osmanlı Vakıflarının Kurulması ve Yaşatılmasında Devlet Kurumlarının İşleyişi", *Fırat Üniversitesi I. Tarih Sempozyomu'na Sunulmuş Tebliğ*, Elazığ.

Özdemir, R. (1994). "Osmanlı Döneminde Antakya'nın Fizikî ve Demografik Yapısı" (1709-1860), *Belleten*, C. LVIII, Ankara.

Özşahin, E. (2008). "Gönen Ovasında Piriç Tarımı", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 18, S. 2, Elazığ.

Öztürk, M. (1987). Harput ve Yöresi Vakfiyeleri, *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyomu*, Elazığ.

Ahmet Gündüz, Erdinç Gülcü

Öztürk, M. (2004). 16. ve 17. Yüzyılın Başlarında Antakya, *VI. Hatay Tarih ve Kültür Sempozyumu*, Antakya.

Pakalın, M. Z. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. II, İstanbul.

Sahillioğlu, H. (1991-a). “Antakya”, *TDVGA.*, C. 3, İstanbul.

Sahillioğlu, H. (1991-b). “Bâd-ı Hevâ”, *TDVGA.*, C. 4, İstanbul.

Sahillioğlu, H. (1991-c). “Arûs Resmi”, *TDVGA.*, C. 3, İstanbul.

Sertoğlu, Mithat.(1961). “Osmanlı İmparatorluğu Devrinde Toprak Dirliklerinin Çeşitli Şekilleri”, *VI. TTK*, Ankara.

Şahin, İ. (2006). “Nahiye”, *TDVİA*, C. 32, İstanbul.

Tankut, G. (1973). “Osmanlı Şehrinde Ticarî Fonksiyonların Mekânsal Dağılımı”, *VII. TTK.*, Ankara.

Ünal, M. A.(1989). *XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566)*, TTKB., Ankara.

Yediyıldız, B. (1986). Vakıf, *TDVİA.*, C. 13, İstanbul.

XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584)

Ek:1 Antakya Nahiyesi Köyleri (1526-1584)

No	Köy	Yıllar	Nefer	Hane	Çift	Bennak	Mücerred	İmam	C.	D.
1	Arkud (Dikme, Dikmece)	1526	-	20	13	7	7	-	-	-
		1536	-	18	11	-	5	1	-	-
		1550	32	23	18	4	10	-	-	-
		1570	39	23	14,5	10	13	1	-	-
		1584	43	29	22	13	13	1	-	-
2	Akkavur	1526	-	5	2	3	1	-	-	-
		1536	-	12	5	-	5	1	-	-
		1550	15	11	7	3	4	-	-	-
		1570	14	6	4	3	7	1	-	-
		1584	14	5	3	3	8	1	-	-
3	Ahmedce	1526	-	16	-	-	-	-	-	-
		1536	-	22	0	-	8	1	-	-
		1550	30	18	6	12	12	-	-	-
		1570	51	23	19	7	27	1	-	-
		1584	41	24	11,5	12	16	1	-	-
4	Basılâ (Basâlâ)	1526	-	15	6	6	-	-	-	-
		1536	-	13	7,5	-	4	1	-	-
		1550	10	6	5	1	4	-	-	-
		1570	-	-	-	-	-	-	-	-
		1584	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Bağdadî	1526	-	16	5	11	2	-	-	-
		1536	-	16	8,5	-	5	1	-	-
		1550	15	12	15	7	3	-	-	-
		1570	14	8	6	3	5	1	-	-
		1584	14	10	5	6	3	1	-	-
6	Bâcaklu	1526	-	9	6	3	2	-	-	-
		1536	-	7	4	-	6	1	-	-
		1550	14	8	5	3	6	-	-	-
		1570	16	9	6	3	6	1	-	-
		1584	15	9	7	4	5	1	-	-
7	Tellâl	1526	-	15	5	9	3	-	-	-
		1536	-	19	9,5	-	11	1	-	-
		1550	16	11	4	7	5	-	-	-
		1570	14	7	6	2	6	1	-	-
		1584	14	7	5	3	6	1	-	-
8	El-Cerine	1526	-	19	-	-	-	-	-	-
		1536	-	22	-	-	14	1	-	-
		1550	42	24	9,5	13	18	-	-	-
		1570	29	16	13	4	12	1	-	-
		1584	16	18	7	4	5	1	-	-
9	Cağiriye-i Küçük	1526	-	14	14	14	2	-	-	-
		1536	-	8	4	-	7	1	-	-
		1550	2	2	2	-	-	-	-	-
		1570	5	1	3	-	1	-	-	3
		1584	4	1	3	-	1	-	-	3
10	Deyr-i Sa'dân	1526	-	9	6	2	2	-	-	-
		1536	-	8	4	-	8	1	-	-
		1550	15	10	6	4	5	-	-	-
		1570	20	11	8	4	8	1	-	-
		1584	26	12	10	3	13	1	-	-

Ahmet Gündüz, Erdiñç Gülcü

No	Köy	Yıllar	Nefer	Hane	Çift	Bennak	Mücerred	İmam	C.	D.
11	Dâvudî	1526	-	9	5	5	-	-	-	-
		1536	-	9	6,5	-	10	1	-	-
		1550	27	15	7	8	10		-	-
		1570	27	12	9	4	14	1	-	-
12	Düveyrî (Düveyr)	1584	28	19	13	6	8	1	-	-
		1526	-	13	6	6	-	-	-	-
		1536	-	16	7	-	10	1	-	-
		1550	35	25	13	10	10		-	-
13	Dersuniye (Deysuniye)	1570	26	21	10	13	4	1	-	-
		1584	26	18	8	12	7	1	-	-
		1526	-	24	16	8	4	-	-	-
		1536	-	72	38	-	26	1	-	-
14	Deyrül'-Maştâ	1550	104	45	30	16	59	-	-	-
		1570	108	47	32	17	60	1	-	-
		1584	202	128	51,5	74	71	1	-	-
		1526	-	6	6	-	-	-	-	-
15	Es-Sünbâriye (Sünbârî)	1536	-	31	15	-	21	1	-	-
		1550	57	34	19	12	23	-	-	-
		1570	60	29	14,5	13	30	1	-	-
		1584	59	43	18	27	15	1	-	-
16	Sultaniye	1526	-	24	14	10	7	-	-	-
		1536	-	27	13	-	12	1	-	-
		1550	44	34	15,5	16	10	-	-	-
		1570	47	27	8	13	19	1	-	-
17	Aydî	1584	49	32	23,5	9	16	1	-	-
		1526	-	31	-	-	-	-	-	-
		1536	-	25	-	-	25	1	-	-
		1550	42	28	22	9	14	-	-	-
18	Kavâssiye	1570	41	25	18	9	15	1	-	-
		1584	13	10	9	1	3	-	-	-
		1526	-	15	10	4	-	-	-	-
		1536	-	23	13	-	9	1	-	-
19	Karâkavsiyye (Karakise)	1550	36	25	12	13	9	-	-	-
		1570	36	19	11	9	16	1	-	-
		1584	47	38	26	13	8	1	-	-
		1526	-	34	15	15	6	-	-	-
20	Karaçay (Rumlu)	1536	-	43	24	-	14	1	-	-
		1550	55	39	26	12	16	-	-	-
		1570	26	16	12	5	9	1	-	-
		1584	26	15	13	9	3	1	-	-
20	Karaçay (Rumlu)	1526	-	14	9	2	5	-	-	-
		1536	-	25	9	-	15	1	-	-
		1550	46	29	10	17	17	-	-	-
		1570	41	24	8,5	15	16	1	-	-
20	Karaçay (Rumlu)	1584	41	18	7	12	22	1	-	-
		1526	-	5	3,5	1	-	-	-	-
		1536	-	5	4	-	4	-	-	-
		1550	5	4	1,5	2	1	-	-	-
20	Karaçay (Rumlu)	1570	7	3	1	3	3	-	-	-
		1584	7	3	1	3	3	-	-	-

XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584)

No	Köy	Yıllar	Nefer	Hane	Çift	Bennak	Mücerred	İmam	C.	D.	
21	Kilisâcık	1526	68	51	27	22	17	-	-	-	
		1536	-	60	32	-	36	1	-	-	
		1550	106	67	43	20	38	1	-	-	
		1570	107	66	16	50	40	1	-	-	
		1584	107	72	27,5	41	34	1	-	-	
22	Kestil	1526	-	5	3	4	-	-	-	-	
		1536	-	6	2	-	4	1	-	-	
		1550	12	10	3,5	5	2	-	-	-	
		1570	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		1584	Mezra	-	-	-	-	-	-	-	-
23	Küreysî, Kerüş (Avcılar)	1526	-	10	5	4	1	-	-	-	
		1536	-	14	8	-	9	1	-	-	
		1550	19	15	8,5	8	3	-	-	2	
		1570	25	15	5	11	9	1	-	-	
		1584	25	13	8	6	11	1	-	-	
24	Menâkiye	1526	-	20	8	11	3	-	-	-	
		1536	-	37	18	-	27	1	-	-	
		1550	57	34	19	15	23	-	-	-	
		1570	61	35	13	19	25	1	-	-	
		1584	46	22	25	7	13	1	-	-	
25	Menkudiye (Ma'kudiye, Mengili, Mengüliye)	1526	-	10	6	5	2	-	-	-	
		1536	-	12	7	-	3	1	-	-	
		1550	14	8	3	5	6	-	-	-	
		1570	13	4	3	2	8	1	-	-	
		1584	13	4	3	2	8	1	-	-	
26	Yârim Depe	1526	-	11	7	2	2	-	-	-	
		1536	Yok	-	-	-	-	-	-	-	
		1550	Yok	-	-	-	-	-	-	-	
		1570	Yok	-	-	-	-	-	-	-	
		1584	Yok	-	-	-	-	-	-	-	
27	Bârbârûn (Berberiyun)	1526	-	40	23	15	10	-	-	-	
		1536	-	57	26	26	38	1	-	-	
		1550	112	76	30	40	35	1	-	-	
		1570	106	73	32,5	40	32	1	-	-	
		1584	108	62	31	30	45	1	-	-	
28	Yârimca	1526	-	-	-	-	-	-	-	-	
		1536	-	8	2	-	6	1	-	-	
		1550	18	10	1,5	4	4	-	2	-	
		1570	12	6	6	1	5	1	-	-	
		1584	12	6	6	1	5	1	-	-	
29	Karye (Beytü'l-Mâ)	1526	Mezra	-	-	-	-	-	-	-	
		1536	-	-	-	3	1	-	-	-	
		1550	15	11	6	5	4	-	-	-	
		1570	14	4	5	9	9	1	-	-	
		1584	10	8	8	2	7	-	-	-	
30	Karâca Tüt	1526	Mezra (Karaca Dut)	-	-	-	-	-	-	-	
		1536	Mezra	-	-	-	-	-	-	-	
		1550	51	37	22,5	13	13	-	-	-	
		1570	46	19	13	7	26	1	-	-	
		1584	44	26	13	10	27	1	-	-	

Ahmet Gündüz, Erdiñ Gülcü

No	Köy	Yıllar	Nefer	Hane	Çift	Bennak	Mücerred	İmam	C.	D.
31	Sarâyıcık	1526	-	-	-	-	-	-	-	-
		1536	-	-	-	-	-	-	-	-
		1550	13	13	6,5	3	2	-	-	-
		1570	16	8	6	2	7	1	-	-
32	Tellâl	1584	20	13	11	3	6	1	-	-
		1526	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1536	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1550	7	7	7	-	-	-	-	-
33	Güzel Burc	1570	4	-	4	-	-	-	-	-
		1584	11	-	11	-	-	-	-	-
		1526	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1536	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
34	Arpalu	1550	19	17	16	4	2	-	-	-
		1570	33	21	15,5	7	11	1	-	-
		1584	38	27	23,5	6	10	1	-	-
		1526	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
35	Kürd Virânı	1536	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1550	26	26	5	23	-	-	-	-
		1570	23	17	3	16	5	1	-	-
		1584	15	12	3,5	9	2	1	-	-
36	Şeyh Hasan Burci	1526	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1536	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1550	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1570	19	12	12	1	6	1	-	-
37	Melendherni	1584	29	18	17	4	10	1	-	-
		1526	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1536	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1550	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
38	Ayne'l-Harâb ('Ayne'z-Zeheb)	1570	5	4	4	1	1	-	-	-
		1584	8	8	6	-	-	-	-	-
		1526	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1536	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
39	Üç Tût	1550	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1570	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1584	9	9	4	5	-	-	-	-
		1526	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
40	Susiye	1536	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1550	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1570	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1584	4	3	2	-	-	-	-	-

XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584)

No	Köy	Yıllar	Nefer	Hane	Çift	Bennak	Mücerred	İmam	C.	D.
41	Baltâcık	1526	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1536	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1550	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1570	7	4	2	2	3	-	-	-
		1584	11	7	5	2	3	1	-	-
42	Kuyucâk	1526	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1536	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1550	Mezra	-	-	-	-	-	-	-
		1570	13	7	8	9	5	1	-	-
		1584	18	9	7	1	8	1	-	-
43	Akılıye	1526	-	-	-	-	-	-	-	-
		1536	-	-	-	-	-	-	-	-
		1550	-	-	-	-	-	-	-	-
		1570	-	-	-	-	-	-	-	-
		1584	4	4	5	-	-	-	-	-
44	Gebe Çınar	1526	-	-	-	-	-	-	-	-
		1536	-	-	-	-	-	-	-	-
		1550	-	-	-	-	-	-	-	-
		1570	-	-	-	-	-	-	-	-
		1584	4	4	3	-	-	-	-	-
45	Kuyucak	1526	-	-	-	-	-	-	-	-
		1536	-	-	-	-	-	-	-	-
		1550	-	-	-	-	-	-	-	-
		1570	8	5	2	4	2	1	-	-
		1584	42	32	27	6	9	1	-	-
46	Hesbune	1526	-	-	-	-	-	-	-	-
		1536	-	-	-	-	-	-	-	-
		1550	-	-	-	-	-	-	-	-
		1570	-	-	-	-	-	-	-	-
		1584	8	7	9	-	1	-	-	-
C. = Cihanbeyli					D. = Dulkadirli					